

**ՁԱՔԱՐԻԱ ՍԱՐԿԱՎԱԳ ՔԱՆԱՔԵՆՑՈՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Ձաքարիա Քանաքեռցու կենսագրության աղբյուրները սուղ են: Հիմնական աղբյուրը նրա «Պատմագրություն» երկն է, որի տարբեր հատվածներում այս կամ այն առիթով հեղինակը վկայություններ է տալիս իր ժաման, սոցիալական պատկանելիության, ընտանիքի և գործունեության վերաբերյալ: Սակայն դրանք երբեմն իրաբաների են կամ՝ ոչ վստահելի:

Պատմիչի կենսագրական տեղեկությունների աղքատիկությունը բացատրվում է նրա քիչ հայտնի լինելով, հոգևոր ցածր աստիճանով և ոչ այնքան ակտիվ ստեղծագործական գործունեությամբ: Պատմագրության մեջ ևս Ձաքարիա Սարկավագը պատշաճ ուշադրության չի արժանացել, և նրա կենսագրության ուսումնասիրությունն սահմանափակվել է լոկ մակերեսային տեղեկությունների հաղորդումով:

Ձաքարիա Քանաքեռցու կենսագրությանը վերաբերող առաջին խնդիրը, որը ճշգրտման կարիք ունի, նրա ծննդյան թվականն է: Լեոն նշում է, որ պատմիչը ծնվել է XVII դ. 20-ական թվականներին<sup>1</sup>: Մի քանի աշխատություններում էլ հիշատակվում է 1627 թվականը<sup>2</sup>:

Այս թվականը նշելիս հեղինակները հենվում են «Պատմագրության» երրորդ հատորի հատվածներից մեկի վրա, որտեղ Ձաքարիա Քանաքեռցին հիմնավորում է Հովհաննավանքի կոնդակը գրելու անհրաժեշտությունը և նշում մինչ այդ՝ այն գրելուն խանգարող հանգամանքները: Ապա հայտնում է, որ միայն 60 տարեկան հասակում, երբ արդեն ավելի շատ ազատ ժամանակ է ունեցել, որոշել է գրել այն: Այստեղ, երբ հեղինակը նշում է իր տարիքը, տալիս է նաև այն թվականը, երբ ձեռնամուխ է եղել «Կոնդակի» շարադրմանը (1687 թթ.). «Եւ յամենայն օր դեգերէի, թէ ընդէր ոչ գոյ հաստատուն կոնդակ վանացս, որ ամենայն արձանք որմոցն գրեալ լինի ի նմա, և վարանէի միշտ առ այն: Այլև խորհէի առնել, սակայն ոչ լինէի ձեռնհաս յաղագս երկուց. նախ զի ընդ ձեռամբ տերանց էի. երկ-

<sup>1</sup> Լեո, Երկերի ժողովածու, հ. III, Ե., 1969, էջ 354:

<sup>2</sup> Հայ ժողովրդի պատմություն, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., հ. IV, Ե., 1972, էջ 496: Արեղյան Մ., Երկեր, հ. Դ, Ե., 1970, էջ 525: Մելիք-Բախշյան Ստ., Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն, Ե., 1989, էջ 249: Закарий Канакерци, Хроника, перевод с армянского, предисловие и комментарий М. О. Дарбинян-Меликян, М., 1969, с. 15.

րորդ՝ ի մէջ մարմնաւոր զբաղմանց: Բայց յետ վախճանի տերանց իմոց վերոգրելոց՝ հարկեցայ յայժմուս Առաջնորդէս ի Սարգիս վարդապետէ խոհեմոյ և բանասիրէ ... և սկսայ առնել ի ժամանակի ծերութեան իմոյ՝ Կ (60) ամի կենաց իմոց՝ ի թուին ՌՃԼԶ (1687)»<sup>1</sup>: Այսպիսով՝ 1687 թ. վաթսունամյա Ջաքարիա Քանաքեռցին պետք է ծնված լիներ 1627 թ.:

Կա ևս մեկ վկայություն պատմիչի ծննդյան թվականի վերաբերյալ: Մեզ է հասել մի ձեռագիր ժողովածու, որը բավականին հետաքրքիր տեղեկություններ է պարունակում Ջաքարիա Քանաքեռցու կենսագրության վերաբերյալ: Ժողովածուի բոլոր մասերը, բացի Ա-ից, որը վերնագրված է «Ի մեկնութենէ գործոց առաքելոց» և պատկանում է Խաչատուր վարդապետի գրչին, մնացածները վերագրվում են Ջաքարիա Քանաքեռցուն<sup>2</sup>:

Ավարտելով այս ժողովածուի Ե մասի՝ «Պատմութիւն սրբոյն Վարդանայ քաջի եւ Ղայոց սպարապետի եւ վկայի Քրիստոսի յեղիշայէ սրբոյ, Ղաթայ երիցու հայցեալ գրեաց»-ի արտագրությունը, Ջաքարիա Քանաքեռցին նշում է թվականը. «Եղեւ զրաւ եւ աւարտումն գրոցս, որ կոչի եղիշե պատմագիր, յերկիրս Արարատեան ի գաւառս Կարբւոյ, յոտն Արագածու՝ հանդեպ Արայու, ի հռչակաւոր եւ գերափառ, աստուածաբանակ քաւարանիս ի Սուրբ մենաստանս ի Սիւղի վանաց, որ ստուգաբանեալ կոչի Յօհաննու վանք... Ի թուաբերութեան Ղայկազեան տոհմի Ռ – երորդի Ծ – երորդի Ի երորդի եւ Ե – երորդի (1676) սեպտեմբեր ամսոյ ի մուտն, ի թագաւորութեանն Պարսից Շահ Սուլէմանի եւ յամիրայութեան Տանս Արարատեան Աաքի ղանի Երկրորդի եւ կաթողիկոսութեան Սուրբ Աթոռոյն էջմիածնի տեառն Յակոբայ եւ առաջնորդութեան սուրբ եւ հրաշակերտ մենաստանիս հեզահոգի եւ սրբազան մեծի ռաբունապետին՝ Յօհանիսի Կարբեցւոյ»<sup>3</sup>: Ապա շարունակում է. «Գրեցաւ սա ձեռամբ ամենաթշուառ եւ վատահամբաւ Ջաքարիա Սարկաւազի Քանաքեռցւոյ»<sup>4</sup>: Ավելացնում է նաև հետևյալը. «Եւ զիս զփանաքի եւ ցնոտի Ջաքեոս գծողս, զի Օ (50) ամաց էի, որ գրեցի զսա»<sup>5</sup>: Եթե հավատանք այս վկայությանը, ապա Քանաքեռցու ծննդյան թվականը կլինի 1626-ը՝ 1676-50=1626: Ուստի, Ջաքարիա Քանաքեռցու ծնունդը պետք է թվագրել 1626/1627-ով՝ առավելությունը տալով 1626 թ.,

<sup>1</sup> Ջաքարիա Սարկավազ, Պատմագրութիւն, հ. III, Վաղարշապատ, 1870, էջ 2:

<sup>2</sup> Մայր ցուցակ հայերեն ձեռագրաց, հ. Դ, Ե., 2008, էջ 1178-1179:

<sup>3</sup> Մատենադարան, ձեռագիր № 1404, ք. 606բ:

<sup>4</sup> Նույն տեղում:

<sup>5</sup> Նույն տեղում:

որովհետև 1676 թ. նա իր տարիքն ավելի ստույգ կհիշեր, քան տասնմեկ տարի անց՝ 1687 թ.:

Ձաքարիա Քանաքեռցու ծննդավայրը Քանաքեռ ավանն է, որտեղ էլ մինչև Հովհաննավանքում հաստատվելը բնակվել է: Դա հետևում է պատմիչի հետևյալ տողերից. «Որպես և ես վերջինս ի ծնունդս եկեղեցւոյ՝ քանքարաթաքոյց ծառայ Քրիստոսի Ձաքարիա՝ գոալով ի փարթամ աւանէն Քանաքեռոյ՝ որ եկեալ բնակեցայ յԱստուածաբնակ և ի հրաշափառ սուրբ մենաստանս Յովհաննու վանից»<sup>1</sup>:

Ձաքարիա Քանաքեռցին իր ծնողներին քանիցս «Պատմագրութիւն»-ում հիշատակում է: Անդրադառնալով պարսից Շահ – Աբաս Ա-ի կյանքի դրվագներից մեկին՝ պատմիչը նշում է, որ այդ մասին լսել է Առաքել պատմիչից (Առաքել Դավրիժեցուց) և իր մորից: Որովհետև շահի կազմակերպած մեծ զադթի ժամանակ զադթեցվողների մեջ է եղել նաև իր մայր Խանադան՝ ծնողների հետ: Այս, Կոտայքի գավառապետ, Քանաքեռցի մելիք Դավիթը, որի քեռին Ձաքարիա Քանաքեռցու մայրական գծով տատն էր, նրանց տեղափոխում է Արծն գյուղ: Նա Ձաքարիա Քանաքեռցու մորը կնության է տալիս իր տան վերակացու Մկրտիչին՝ պատմիչի հորը<sup>2</sup>: Այստեղից կարելի է եզրակացնել, որ Ձաքարիա Քանաքեռցու մայրը սերել է սոցիալական առնվազն միջին խավից:

Ըստ Ձաքարիա Քանաքեռցու՝ հայրական կողմից նա ունեցել է վրացական ծագում: «Պատմագրութեան» երրորդ գլխում նա անդրադառնում է իր նախնիներին և հորը՝ Մկրտիչին՝ նրա մասին տալով բավականին մանրամասն տեղեկություններ: Նա մասնավորապես գրում է. «Հայրն իմ Ձաքեիս Մկրտիչ՝ էր յորդուոցն Վրաց, և էր կարի ճոռոմաբան և ճարտարախօս. ուսեալ էր և լեզու Պարսից և Գաւրաց. ընթերցեալ էր և Սաղմոսն»<sup>3</sup>: Հենց կրթված լինելու շնորհիվ էր Մկրտիչն աշխատում որպես Կոտայքի գավառապետի տան վերակացու, ինչը երևում է Ձաքարիա Քանաքեռցու հետևյալ խոսքերից. «Եւ գաւառապետ նահանգին Կոտէից՝ մելիք Դաւուտ անուն, կոչէ առ ինքն զՄկրտիչն, և վասն ճարտարութեան նորա՝ կարգէ զնա վերակացու տանն իւրոյ»<sup>4</sup>: Հեղինակն իր հոր նախնիների մասին տեղեկացել է ժառանգաբար փոխանցված մի գրքից, որտեղ տեղե-

<sup>1</sup> Ձաքարիա Սարկավագ, նշվ. աշխ., հատոր III, էջ 1:

<sup>2</sup> Նույն տեղում, հատոր I, էջ 18: Մատենադարան, ձեռագիր № 3024, ք. 54ա, № 1662, ք. 25ա - 26բ:

<sup>3</sup> Ձաքարիա Սարկավագ, նշվ. աշխ., հատոր III, էջ 42:

<sup>4</sup> Նույն տեղում, էջ 45:

կություններ են հաղորդվել մինչև Ձաքարիա Քանաքեռցու պապը՝  
Խաչատուրը, որից հետո գիրքն անընդհատ լրացվել և կորել է 1679  
թ. մեծ երկրաշարժի ժամանակ. «Եվ նա (Մկրտիչը – Ա.Վ.) ունէր գիրք  
մի, որ ի վաղու գրած էր ժողովածու բազում ինչ. և վասն որդւոց  
գրեալ էր ի հօրէ և յեղբարց իւրոց՝ և վասն իւր. զայն գիրքն եայր առ  
մեզ. և յորժամ եղև ահագին շարժն, գիրքն այն անյայտ եղև»<sup>1</sup>:

Ձաքարիա Քանաքեռցին պատկանել է Քանաքեռում հայտնի  
Ղապոնեց գերդաստանին, որն իր անունը ստացել է նրա նախնիներից  
մեկի՝ Ղապոյի անունից. «Եվ ոմն Ղապօ անուն՝ առեալ զքոյր  
իւր Աղուտա անուն՝ զնաց ի Քանաքեռ, և ահա կոչին Ղապոնք»<sup>2</sup>:

Ձաքարիա Քանաքեռցին ունեցել է Խաչատուր անունով  
ավագ եղբայր, որին իր երկուսն քանիցս հիշատակում է: Ընդ որում, և  
Ձաքարիան, և Խաչատուրը եղել են կաղ. «Իսկ հայրն իմ Մկրտիչ,-  
գրում է պատմիչը,- շալակեաց զիս զՁաքարիայս, և զեղբայրն իմ  
զԽաչատուր առաջի արկեալ՝ զնաց. և իբրև ետես զմեզ փոքր և  
կաղ՝ և թիւր ոտամբ, բարկացաւ (Ասլան աղան – Ա. Վ.)՝ և ասէ, զա-  
ռողջ որդիսն քո պահեալ ես, և զանդամալոյծքդ բերեալ ես»<sup>3</sup>: Պատ-  
միչն ունեցել է նաև Ձորագյուղում ապրող քույր, որի անունը, սա-  
կայն, չի նշում<sup>4</sup>:

Ձաքարիա Քանաքեռցին իր ժամանակի համար բավականին  
լավ կրթություն է ստացել: Այդ մասին տեղեկանում ենք «Պատմա-  
գրության» մի քանի հատվածներից: Անդրադառնալով 1637 թ. Հով-  
հաննավանքի վանահայր դարձած Ձաքարիա եպիսկոպոս Վաղար-  
շապատցու գործունեությանը՝ Ձաքարիա Քանաքեռցին նշում է, որ  
նա ի թիվս այլ գործերի՝ «ժողովեաց զբազում գրեանս, և ստացաւ  
բազում աշակերտս, որ ևս ես տրուպ Ձաքեոս ընդ նոսա»<sup>5</sup>: Որոշ ժա-  
մանակ անց Ձաքարիա եպիսկոպոսն ստեղծում է՝ դպրոց, որտեղ  
պատմիչը սկսում է դասավանդել. «Հաստատեաց և դպրատունս, և  
զնուաստութիւն իմ կարգեաց ուսուցիչ մանկացն»<sup>6</sup>: Կ. Ղաֆադար-  
յանը գտնում է, որ Ձաքարիա Քանաքեռցին եղել է հայերենի ուսու-  
ցիչ<sup>7</sup>:

Մինչ Հովհաննավանքում հաստատվելը և այստեղ կրթություն  
ստանալը, Ձաքարիա Քանաքեռցին եղբոր՝ Խաչատուրի հետ սովո-

<sup>1</sup> Նույն տեղում, էջ 42:

<sup>2</sup> Նույն տեղում, էջ 43:

<sup>3</sup> Մատենադարան, ձեռագիր № 3024, ք. 68բ, № 1662, ք. 87բ:

<sup>4</sup> Ձաքարիա Սարկավագ, նշվ. աշխ., հատոր II, էջ 51:

<sup>5</sup> Նույն տեղում, էջ 35:

<sup>6</sup> Նույն տեղում:

<sup>7</sup> Ղաֆադարյան Կ., Հովհաննավանքը և նրա արձանագրությունները, Ե., 1948, էջ 55:

րել է ոսկերչություն. «Եւ ի թուին ՌՁՁ (1637) էսո զիս եղբայրն իմ Խաչատուր, և զնացաք ի զիւղն Միափոր. և ի տան մելիք Աթային կալաք խանութ, և զործեաք արուեստ ոսկերչութեան. և ի նոցանէ ուսաք զամենայն»<sup>1</sup>: Սա հավանաբար երկարատև բնութիւն կրել, րովհետև պատմիչը շուտով հայտնվում է Հովհաննավանքում և կյանքի մնացած տարիներն անցկացնում այնտեղ:

Իսկ թե որքա՞ն ժամանակ է պատմիչը անցկացրել Հովհաննավանքում, կփորձենք ճշտել՝ հենվելով Ձաքարիա Քանաքեռցու 1664 թ. հեղինակած ձեռագրերից մեկի վրա<sup>2</sup>: Դրանում պատմիչը նշում է, որ ինքն արդեն 30 տարի է, ինչ գտնվում է Հովհաննավանքում. «Գիտութիւն լիցի սրբասէր ընթերցողացդ, զի ես՝ բազմաչարչար եւ ամենաթշուառ Ձաքարիա կոչեցեալ, որ եկեալ բնակեցայ ի սուրբ եւ հրաշագարդ, հռչակաւոր Սուրբ ուխտս եւ աստուածաբնակ մենաստանս Յոհաննու վանից, ընդ հովանեաւ մեծի Ամլորդոյն եւ պայծառ արուսեկին եւ անշէջ ճառագայթին եւ առաջընթաց Կարապետին Յովաննու, առ ոտս մեծի եւ քաջ րաբուապետին՝ Ձաքարեայ եւ նորուն ձեռնասուն աշակերտի խոհեմ եւ հեզ Յօհաննէս վարդապետի, որ զկնի նորա յաջորդեաց զաթոռն եւ բազում աշակերտս ժողովեալ ուսուցանէր զգիտութիւն աստուածային իմաստից: Որ եւ ես, վատահամբաւս ընդ նոսին լինելով զամս Լ (30) սակայն ոչ ըստ հաճոյիցն Աստուծոյ եւ ոչ ըստ կամաց Տեառն իմոյ եւ սնուցանողի...»<sup>3</sup>: Եթե 1664 թվականից հանենք երեսուն տարի, ապա կստացվի, որ Սարկավագը 1634 թվականից գտնվել է Հովհաննավանքում և այնտեղ ապրել է մինչև իր կյանքի վերջը: Սակայն մենք արդեն վերը նշել ենք, որ 1637 թ. Քանաքեռցին եղբոր հետ սովորել է ոսկերչություն, ուստի նշված 30 տարին մոտավոր ժամանակ է:

Առավել ճգրիտ եզրակացություն կարող ենք անել նույն ձեռագրի մեկ այլ հատվածից: Դրանում պատմիչը նշում է, որ ինքը տվյալ պատմությունը ավարտել է 1676 թ. և ավելացնում, որ 37 տարի է, ինչ գտնվում է Հովհաննավանքում. «Գրեցաւ սա ձեռամբ ամենաթշուառ եւ վատահամբաւ Ձաքարիա Սարկաւագի Քանաքեռցոյ, որ Լ եւ է (37) ամ բնակեցայ ի դրան Սուրբ Կարապետիս եւ ոչ մի ժամ հաճոյ եղեալ Աստուծոյ, այլ զկամս իմ պաշտելով եւ զսիրտս եղբարցն խոցոտելով, վա՛յ եղկելոյս»<sup>4</sup>: Ստացվում է, որ Ձաքարիա Քանաքեռցին 12-13 տարեկանից բնակվել է Հովհաննավանքում:

<sup>1</sup> Ձաքարիա Սարկավագ, Ըջվ. աշխ., հատոր I, էջ 26:

<sup>2</sup> Մատենադարան, ձեռագիր № 1404:

<sup>3</sup> Նույն տեղում, թ. 468բ:

<sup>4</sup> Մատենադարան, ձեռագիր № 1404, թ. 606ա - 606բ:

Այստեղ 47 տարեկան հասակում ստացել է արշիդիակոնուք-  
յան՝ սարկավագապետության աստիճան<sup>1</sup>: Իսկ թե ե՞րբ է սարկավա-  
գի աստիճան ստացել, չի նշում:

Հովհաննավանքում եղած տարիներին Ջաքարիա Քանաքեռ-  
ցին շատ է ճանապարհորդել: Օրինակ՝ 1675 թ. ապրիլին նա  
գտնվում էր Ղազվինում: Խոսելով Կախեթի թագավոր Թամրազի թո-  
ռան՝ Հերակլի մասին Սարկավագը նշում է, որ երբ վերջինս  
գտնվում էր Մոսկվայում, պարսից Շահ Սուլեյմանը Գրիգոր Ջուղա-  
յեցուն ուղարկում է Հերակլի մոտ՝ նրան հրավիրելով իր մոտ՝ Ղազ-  
վին: Քանաքեռցին նշում է շահի՝ Ղազվինում գտնվելու տարեթիվը և  
ավելացնում, որ քաղաքում էր գտնվում նաև Ամենայն հայոց կաթո-  
ղիկոս Հակոբ Ջուղայեցին և ինքը ևս, որպես վերջինիս սպասավոր,  
նրա հետ էր. «Յետ Շահ Աբասին եղև թագաւոր՝ որդի նորա Շահ  
Սուլէյման. սա առաքեաց այր մի Ջուղայեցի Գրիգոր անուն՝ թղթով և  
երդմամբ, որ գնաց եբեր զնա ի քաղաքն Խզիրան, որ է Ղազուին.  
Քանզի անդ էր Շահն, ի թուին ՌՃԻԴ (1675) յապրիլի ԻԳ: Վնդ էր և  
մեծ Կաթողիկոսն Յակոբ, և մեք ևս ի ծառայութիւն նորա»<sup>2</sup>: Եղել է  
նաև Թավրիզում, Ջմյուռնիայում և Կ. Պոլսում<sup>3</sup>: Սակայն այս քա-  
ղաքներ մեկնելու պատճառները պատմիչը չի նշում:

Ջաքարիա Քանաքեռցու մահվան թվականը հայտնի չէ:  
«Պատմագրության» երկրորդ գլխի վերջում պատմիչը տալիս է այն  
ավարտելու թվականը. «Ի սպառել ժամանակս և ի վերջին դարուս՝  
ի նուաստանալ ազգիս Հայոց, և ի զօրանալ ազգին Պարսից, յորում  
նեղիմք և տառապիմք ազգի ազգի կեղեքմամբ և պեսպես աւար-  
մամբ, ի թուիս մերում Ռերրորդի՝ ճերրորդի ի քառից տասանց և եր-  
կից չորից, ի թագաւորութեանն Պարսից Շահ – Հիւսէինի, և յիշխա-  
նութեան տանս Արարատեան Ֆարգալի – խանի, և ի Կաթողիկոսու-  
թեան Հայոց՝ որ ի սուրբ էջմիածին՝ Տեառն Նահապետի Եղեսացւոյ՝  
եղև աւարտումն պատմութեանս յերկրիս Արարատեան»<sup>4</sup>: Այսպիսով  
Ջաքարիա Քանաքեռցու «Պատմագրության» ավարտումն ստաց-  
վում է 1699 թվականին, ինչը «Պատմագրություն» - ում հեղինակի  
վերաբերյալ մեր ունեցած վերջին հիշատակությունն է:

Մեզ է հասել մի ձեռագիր, որն առավել ճշգրիտ պատկերա-  
ցում է տալիս Ջաքարիա Սարկավագի մահվան թվականի վերաբեր-  
յալ: Նրանում տեղ է գտել Սպահանում 1724 թ. Մովսես Ջուղայեցու

<sup>1</sup> Ջաքարիա Սարկավագ, Ըջվ. աշխ., հ. III, էջ 2:

<sup>2</sup> Նույն տեղում, հ. II, էջ 95:

<sup>3</sup> Նույն տեղում, էջ 43, 111, 116:

<sup>4</sup> Նույն տեղում, էջ 142-143:

պատվերով Ավետիս երեցի<sup>1</sup> գրած մի ժողովածու, որի բաղկացուցիչ մասերից է հայոց պատմագիրների ցանկը՝ «Պատմագիրք Հայոցը» - ը, ուր հեղինակն անդրադառնում է միջնադարյան հայ պատմագիրներին:

Այս ցանկի մեջ Թովմա Մեծոփեցու և Առաքել Ղավրիժեցու կողքին հիշատակվում է նաև Ջաքարիա Քանաքեռցու անունը, նրա հետ կապված նշվում պատմիչի հեղինակած պատմության ավարտելու ժամանակը՝ 1701 թ.: Չեռագրում Ջաքարիա Սարկավագը հանդես է գալիս Ջաքեռս անունով. «Թոմաս Մեծոփեցի, աշակերտ սրբոյն Գրիգորի Տաթևացոյն: Բ հատոր, պատմութիւն վասն Թամուր Կադին և չարաց նորին: Եւ միւսն վասն նորոգութեան կաթուղիկոսութեան սուրբ էջմիածնին:

Առաքել Ղավրեժեցի: Պատմութիւն թագաւորացն պարսից և գերութեան հայոց:

Ջաքեռս պատմագիրք. Բ հատոր սկսեալ զկնի բանից առքլին (Առաքել Ղավրիժեցուն - Ա.Վ.) մինչև ՌՃՕ (1701) թուին»<sup>2</sup>:

Ժողովածուի մեջ 1701 թ. նշված է որպես Ջաքարիա Սարկավագի պատմության ավարտելու տարեթիվ: Բայց քանի որ «Պատմագրություն» - ում որպես երկի ավարտելու տարեթիվ հիշատակված է 1699-ը, ուստի այստեղից կարելի է եզրակացնել, որ Ավետիս երեցի հիշատակած 1701 թ. Ջաքարիա Քանաքեռցու մահվան թվականն է:

Քանի որ Ջաքարիա Քանաքեռցին, ամբողջ գիտակցական կյանքն ապրել և ստեղծագործել է Հովհաննավանքում, հավանաբար, հենց այստեղ էլ հուղարկավորվել է:

<sup>1</sup> Չուգակ ձեռագրաց Մաշտոցի անվան Մատենադարանի, հ. Ա, Ե., 1965, էջ 762:

<sup>2</sup> Մատենադարան, ձեռագիր № 2271, ք. 214ա:

**АРМЕН ВИРАБЯН  
ПІ НАН РА**

## **БИОГРАФИЯ ДЬЯКОНА ЗАКАРИЯ КАНАКЕРЦИ**

### **РЕЗЮМЕ**

Вопрос о биографии Закария Канакерци всегда находился в центре внимания исследователей. Большинство авторов - М. Абебян, Ст. Мелик-Бахсян, М. Дарбинян-Меликян - как год рождения историка отмечают 1627 год. Они ссылаются на один из отрывков "Хроники", где историк описывает время сочинения "Кондака" Ованнаванка как 1687 г. и упоминает, что ему в это время было шестьдесят лет.

Судя по отрывку одного из сборника рукописей, переписывание которого закончилось 1676 году, Закарию Канакерци тогда было пятьдесят лет. Годом рождения историка необходимо считать 1626-1627 годы, отдавая предпочтение 1626-ому, так как в 1676 году он вспомнил бы свой возраст точнее, чем 11 лет спустя.

Семья Закария Канакерци состояла из четырех членов: отец Мкртыч, мать Ханага, старший брат Хачатур и сестра, имя которой он не упоминает.

В молодые годы Закарий Канакерци с братом учился ювелирному делу, потом с 1639 года стал проживать в Ованнаванке, где он и получил образование. Здесь в возрасте 47 лет получил духовный сан дьякона. В годы проживания в Ованнаванке историк много путешествовал. Он был в Казвине, Тебризе, Смирне и в Константинополе. В 1637 г. Игуменом Ованнаванка стал Закария Вагаршапатци. В основанной им школе и преподавал историк.

Год смерти Закария Канакерци можно считать 1701 г., так как это последний известный нам год, с упоминанием об историке.